

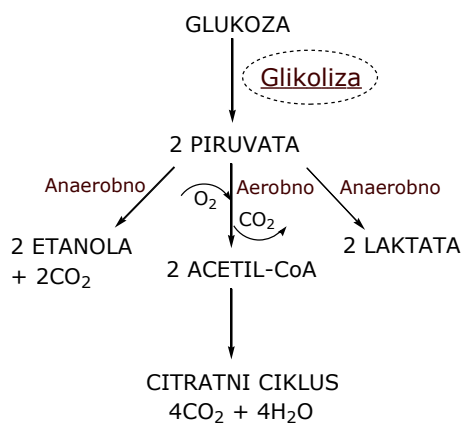

CIKLUS LIMUNSKKE KISELINE (CLK)

Doc. dr. sc. Dragana Vuk

Metabolička sudbina piruvata

1. Oksidacijska dekarboksilacija piruvata
2. Ciklus limunske kiseline

Ciklus limunske kiseline, CLK

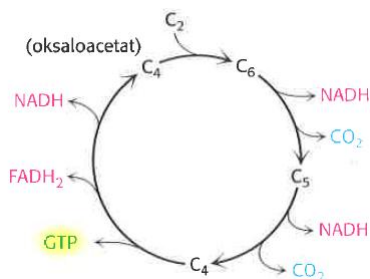
- CLK je konačni opći put oksidacije molekula goriva. Služi i kao izvor građevnih sastojaka za biosinteze
- Većina molekula goriva ulazi u ciklus u obliku acetil-CoA
- Veza glikolize i CLK je oksidacijska dekarboksilacija piruvata, čime se stvara acetil-CoA
- Ta reakcija i ostale reakcije ciklusa odvijaju se u mitohondrijima za razliku od glikolize koja se zbiva u citosolu
- CLK funkcionira samo u aerobnim uvjetima jer su mu potrebni NAD^+ i FAD kao nosači elektrona koji se regeneriraju prijenosom elektrona elektron-transportnim lancem na molekulu kisika, pri čemu se stvara ATP
- Ciklus se kontrolira regulacijom pomoću triju enzima koji u njemu sudjeluju (*citrat sintaza, izocitrat dehidrogenaza, kompleks α -ketoglutarat dehidrogenaza*)

3

CLK, Krebs, ciklus trikarbonskih kiselina

1937. god.

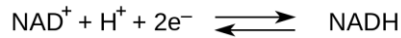
- Složene organske molekule se razgrađuju do C-2 jedinice (acetil-CoA)
- CLK - razgradnja C-2 jedinica-niz reakcijskih stupnjeva u kojima se svaki puta odcijepi 1 molekula CO_2 i 2 atoma vodika— $\text{NADH} + \text{H}^+$, FADH_2 (molekula se izmjeni tako da može doći do dekarboksilacije)

4

NADH i FADH₂ su glavni prijenosnici elektrona pri oksidaciji molekula goriva

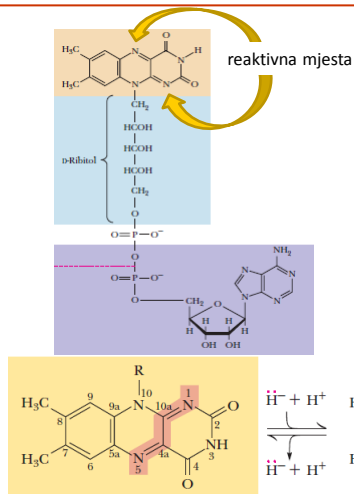

Strukture oksidiranih oblika
nikotinamidnih derivata
elektronskih prenositelja:
NAD⁺ - R = H
NADP⁺ - R = PO₃⁻

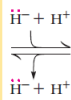
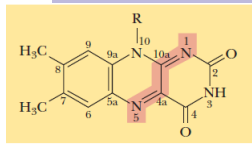

5

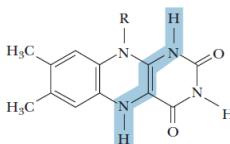
NADH i FADH₂ su glavni prijenosnici elektrona pri oksidaciji molekula goriva

Struktura oksidiranog oblika
flavin-adenin-dinukleotida
(FAD)

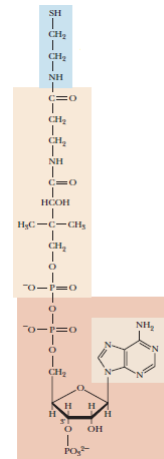
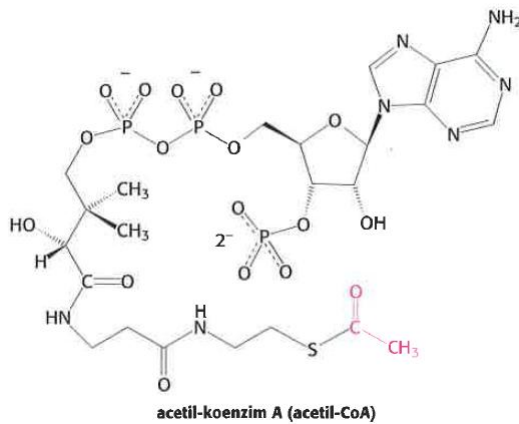
oksidirani oblik
(FAD)

reducirani oblik
(FADH₂)

6

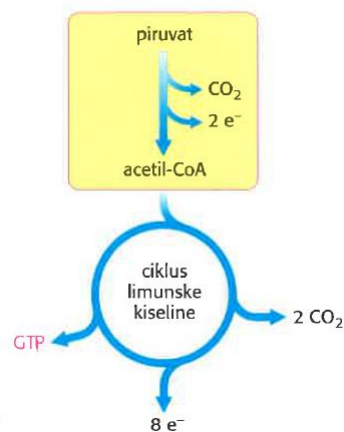
Struktura koenzima A (CoA) - univerzalnog nosača acilnih skupina

7

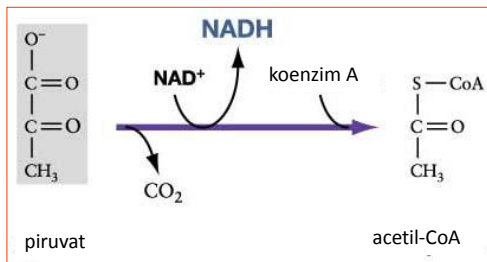
✓ Oksidativna dekarboksilacija piruvata

- ✓ Proces kojim se atomi ugljika iz glukoze usmjeravaju prema:
  - a) oksidaciji do CO_2 u CLK
  - b) ugradnji u lipide
- ✓ Zbog toga postoji precizna regulacija enzimom, kompleksom **piruvat dehidrogenaze (PDH)**!

8

✓ Oksidativna dekarboksilacija piruvata

Ključni ireverzibilni stupanj metabolizma

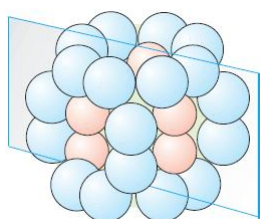
Veza glikolize i CLK

✓ Kompleks piruvat dehidrogenaze (PDH)–u matriksu mitohondrija-3 enzima

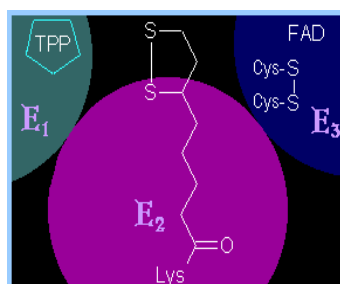
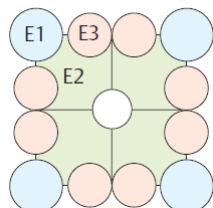
1. piruvat-dehidrogenaza - dekarboksilacija piruvata
2. dihidrolipoil-transacetilaza - oksidacija C-2 jedinice i prijenos na CoA i
3. dihidrolipoil-dehidrogenaza - obnavljanje oksidiranog oblika lipoamida

9

Piruvat dehidrogenaza kompleks-model

10nm

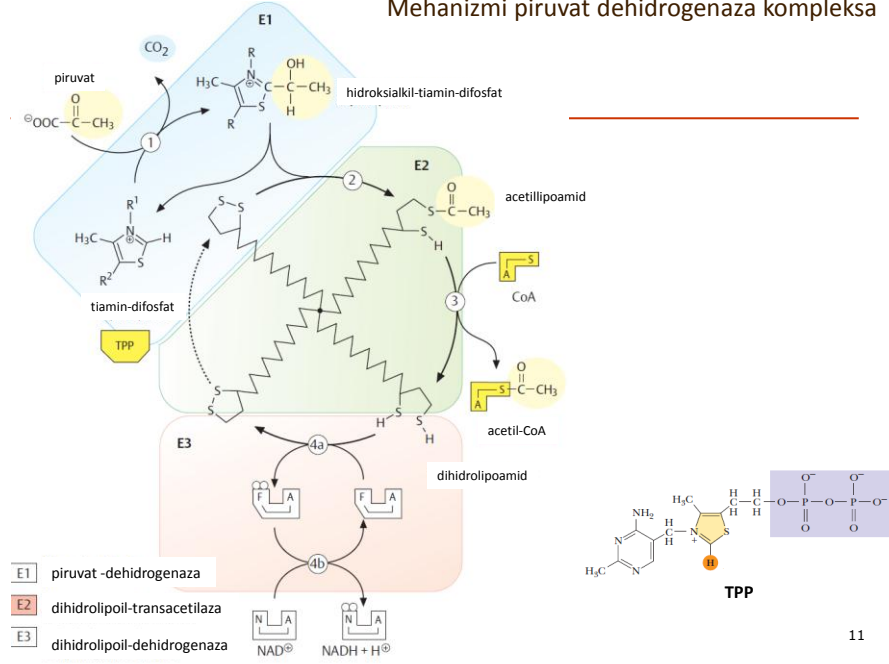

➤ *Relativna molekulska masa enzimskog kompleksa piruvat-dehidrogenaze E. coli* $4,6 \times 10^6$

➤ *Strukturna integracija triju vrsta enzima omogućuje koordiniranu katalizu kompleksne reakcije*

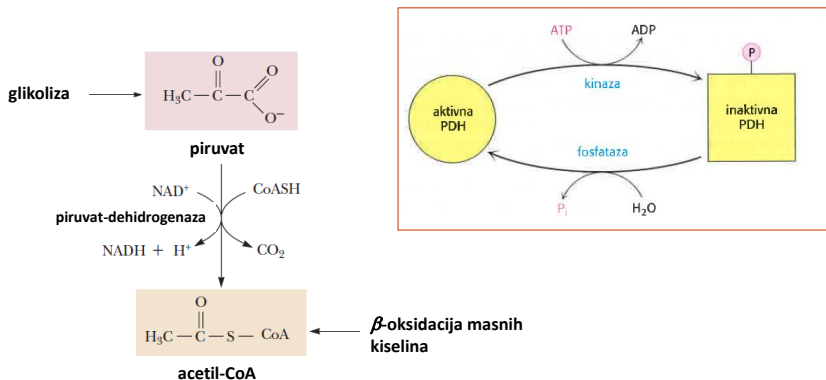
10

Mehanizmi piruvat dehidrogenaza kompleksa

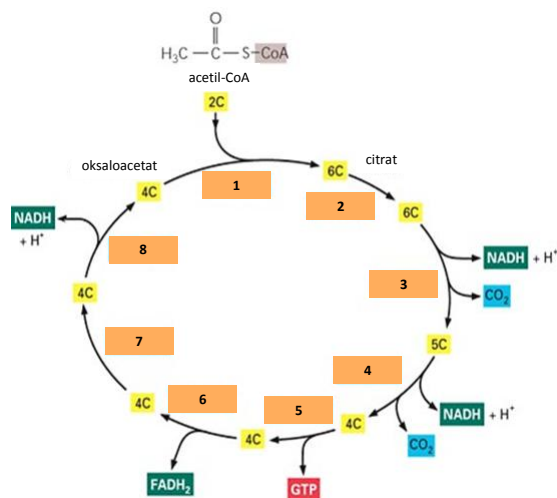

✓ Regulacija PDH (piruvat-dehidrogenaze)

- produkti reakcije acetil CoA i NADH inhibiraju PDH
- za funkciju kompleksa potrebne su raspoložive količine supstrata - CoA i NAD (nikotinamid-adenin-dinukleotid)

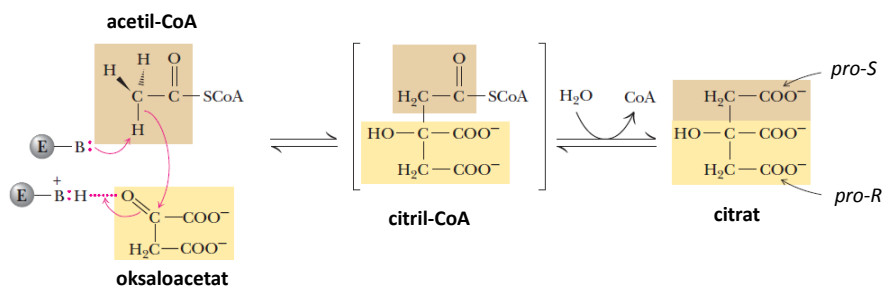
✓ Stupnjevi CLK i promet C-atoma

1. Kondenzacija
2. Izomerizacija (dehidratacija i hidratacija)
3. Dekarboksilacija, oksidacija
4. Dekarboksilacija, oksidacija
5. Supstrat fosforilacija
6. Oksidacija/dehidrogenacija
7. Hidratacija
8. Oksidacija/dehidrogenacija

13

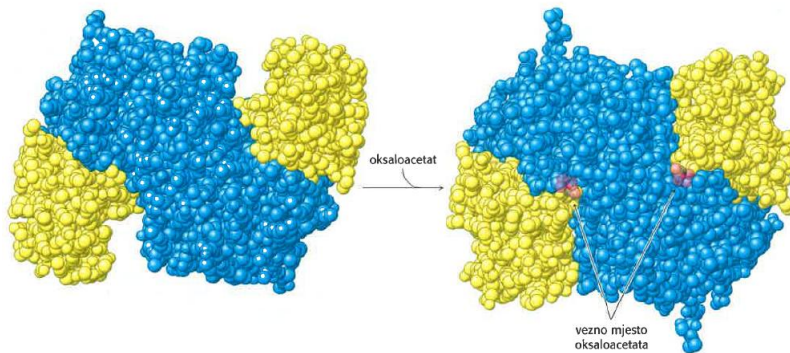
STVARANJE CITRATA (1)

- * enzim: *citrat-sintaza*
- * kondenzacija
- * reakciju inhibira ATP, NADH, sukcinil CoA

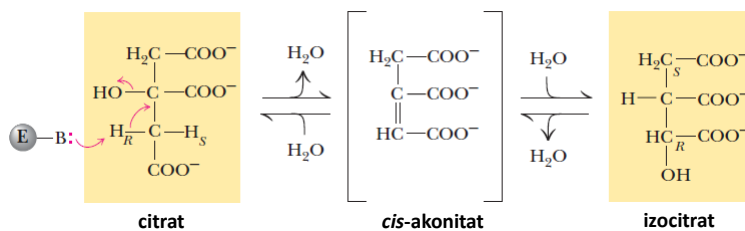
14

Konformacijske promjene citrat-sintaze:

15

IZOMERIZACIJA CITRATA U IZOCITRAT (2)

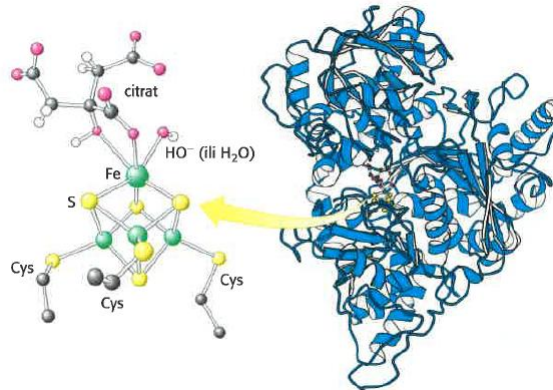

- * enzim: *akonitaza (Fe-S)*
- * izomerizacija potrebna kako bi se C-6 jedinica mogla oksidativno dekarboksilirati
- * interna promjena položaja H i OH

16

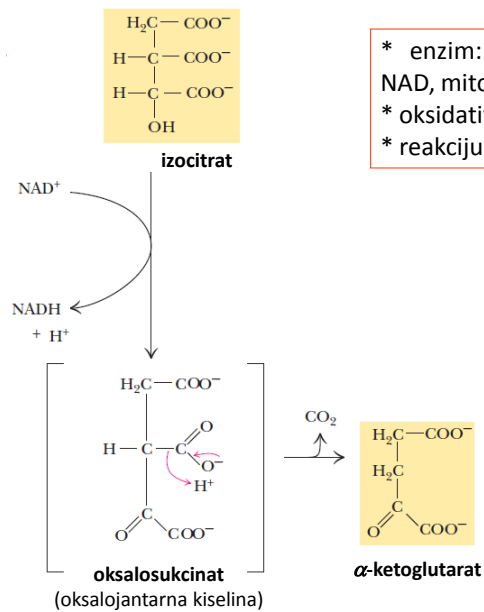

Vežanje citrata na kompleks Fe-S u akonitazi:

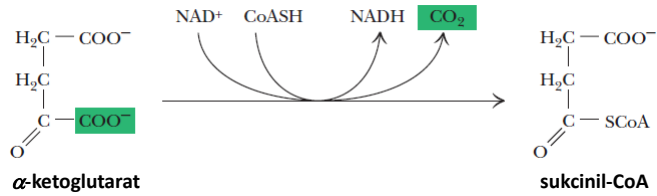
17

STVARANJE α -KETOGLUTARATA I CO_2 (3)

18

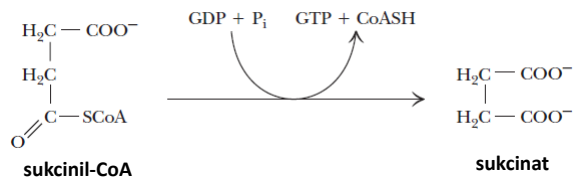
STVARANJE SUKCINIL-CoA (4)

- * enzim: kompleks α -ketoglutarat-dehidrogenaza (*α -ketoglutarat-dehidrogenaza, trans-sukcinilaza, dihidrolipoil-dehidrogenaza*)
- * oksidativna dekarboksilacija
- * koenzimi: NAD⁺, CoA, TPP (tiamin-pirofosfat), lipoamid i FAD
- * reakciju inhibira ATP, NADH i sukcinil CoA

19

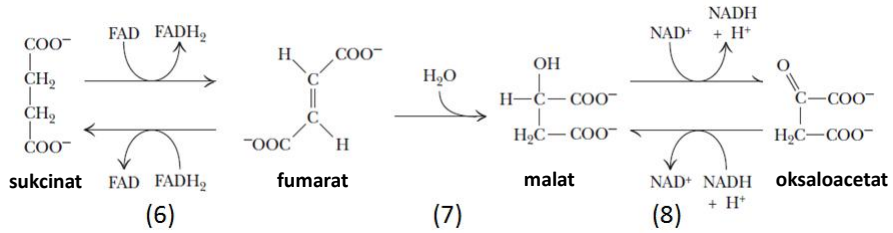
STVARANJE ENERGIJOM BOGATE VEZE (SUKCINATA) (5)

- * enzim: *sukcinil-CoA-sintetaza*
- fosforilacija na razini supstrata
- cijepanje tioesterske veze povezano s fosforilacijom gvanozin-difosfata, GDP

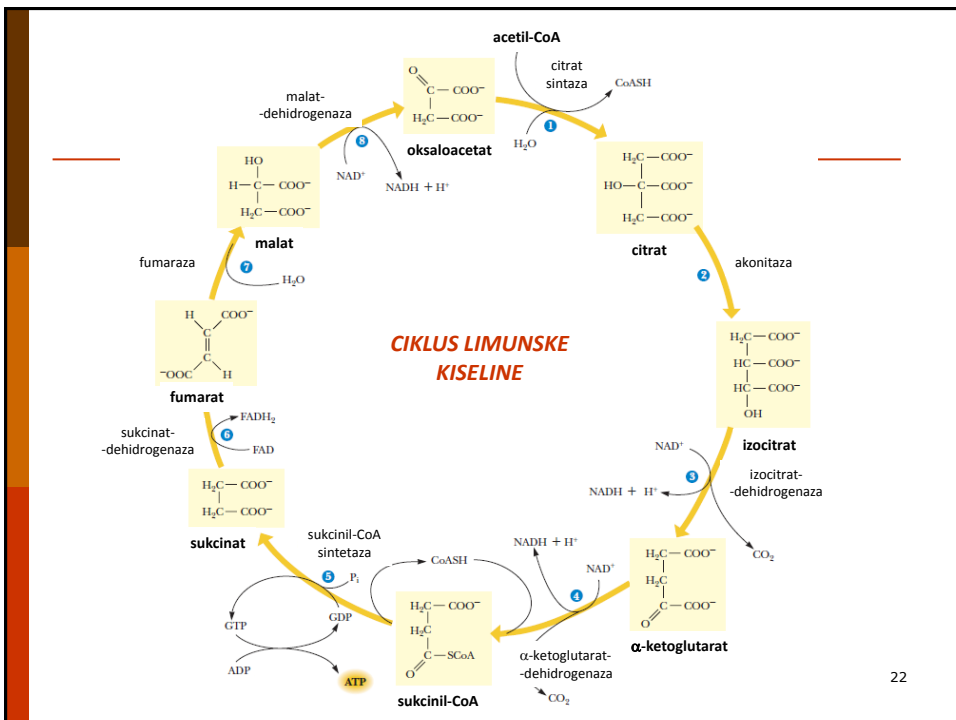
20

REGENERACIJA OKSALOACETATA (6 - 8)

- (6)* enzim: *sukcinat-dehidrogenaza*, (Fe-S), prostetska skupina FAD
  - * oksidacija/dehidrogenacija (FAD se reducira u FADH₂, koji se reoksidira u respiracijskom lancu)
- (7)* enzim: fumaraza
  - * hidratacija
- (8)* enzim: malat-dehidrogenaza
  - * druga oksidacija/dehidrogenacija (NAD⁺ se reducira u NADH)

21

22

✓ Stehiometrija CLK

---

2 atoma-C ulaze u CLK → acetil CoA

2 atoma-C izlaze iz CLK → 2 CO₂ - to nisu isti atomi

U 4 reakcije oksidacije, CLK napuštaju

- 4 para H atoma
- 3 x NADH + H⁺
- 1 x FADH₂

Stvara se 1 veza bogata energijom - GTP

Troše se 2 molekule vode

23

NADH i FADH₂ nastali u CLK oksidiraju se u procesu staničnog disanja pri prijenosu elektrona s tih nosača na krajnji akceptor O₂ i stvara se ATP

- Oksidacijom svake molekule NADH - 2,5 molekula ATP
- Oksidacijom svake molekule FADH₂ - 1,5 molekula ATP
- U ciklusu se stvara 1 energijom bogata veza - 1 GTP

24

✓ Oksidacijom acetil-CoA u CLK nastaje ukupno 12 ATP

3 x NADH → 3x2,5 **7,5**

1 x FADH₂ → 1x1,5 **1,5**

1 x ATP → 1x1 **1**

---

10 ATP

25

✓ Regulacija CLK

- **1. Izocitrat dehidrogenaza**
(ADP alosterički stimulira enzim-povećava se afinitet za supstrat; NADH inhibira enzim)
- **2. α-ketoglutarat dehidrogenaza**
(produkti sukcinil CoA i NADH inhibiraju enzim)
- **3. Sinteza citrata iz oksalacetata i acetil-CoA**
(ATP je alosterički inhibitor citrat sintaze-povećava K_M za acetil-CoA)
- Općenito je CLK smanjen/usporen, kada stanica raspolaže s mnogo ATP!!!

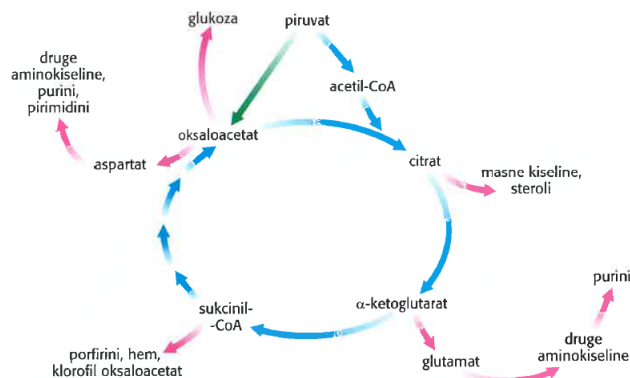
26

✓ CLK kao spremište međuprodukata

- **Sinteza aminokiselina:**
  - Iz α -ketoglutarata → glutaminska
  - Iz oksalacetata → asparaginska
  - Iz oksalacetata → piruvat → alanin
- **Sinteza masnih kiselina-** dekarboksilacija piruvata (mitohondrij)
→ acetil CoA - ključna reakcija za sintezu masti iz ugljikohidrata u citosolu-transportni metabolit je **CITRAT**
- **Sinteza glukoze:** oksalacetat važan preteča za glukozu
- **Sinteza hema**

27

BIOSINTETSKE ULOGE CIKLUSA LIMUNSKE KISELINE

28